

Beteckning: _____

Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap

Idrottslärares syn på motivation och dess betydelse för undervisningen

Noa Strömberg
Ht-2009

15 hp C-nivå

Läroprogrammet 270 hp
Examinator: Christina Hultgren Handledare: Göran Svedsäter

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats var att få en uppfattning om hur idrottslärare för årskurserna 7 till 9 definierar begreppet motivation och vilken betydelse de anser att motivationen har för att uppnå undervisningens mål, samt hur de arbetar för att göra eleverna aktiva i undervisningen. Som en del av detta ville jag också skildra ledarskapets betydelse för motivation. En kvalitativ intervju användes som metod.

Resultatet visar att relationens betydelse är viktig i motivationsarbetet. Dessutom framkommer kommunikativa mellanmännsliga aspekter emellan idrottslärare och elever som sker utanför ämnet Idrott och Hälsa som betydelsefulla.

Nyckelord: Bemötande, delaktighet, förväntningar, klimatet, kompetensutveckling, relatione

1 INLEDNING	1
2 BAKGRUND.....	1
2.1 Motivationsbegreppet.....	3
2.2 Inre och Yttre motivation.....	4
2.2.1 Prestationsmotiv och maktmotiv	5
2.2.3 Sociala och kognitiva motiv.....	5
2.2.4 Atkinsons prestationsmotivationsmodell.....	5
2.3 Teorier om motivation.....	5
2.4 Styrdokumenten	8
2.5 Tidigare forskning.....	9
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	10
4 METOD.....	11
4.1 Urval.....	11
4.2 Datainsamlingsmetoder.....	11
4.3 Procedur	12
4.4 Analysmetoder	12
4.5 Validitet och Reliabilitet	13
5 RESULTAT	13
5.1 Synen på begreppet motivation.....	13
5.2 Att arbeta med motivation	15
5.3 Lärandemiljöns betydelse	15
5.5 Läroplanen och elevernas måluppfyllelse	18
5.6 Genus och kulturella aspekter	19
6 DISKUSSION	19
6.1 Resultatdiskussion.....	19
6.2 Metoddiskussion.....	22
6.3 Förslag till vidare studier	23

Referenser

Bilaga 1:

Bilaga 2:

1 INLEDNING

Skolans målstyrda undervisning ställer stora krav på lärarna om vad undervisningen skall innehålla och leda fram till för att kunna motivera elevernas lärande och ämnets helhetssyn i Idrott och Hälsa. Den kunskapssyn som är fundamentet för kursplanerna i Lpo94 framställs i de nya kursplanerna med större tydlighet och stringens. Målet för elevernas lärande är att utveckla kommunikativa, kognitiva och metakognitiva förmågor. (Grundskoletidningen 3:2010)

Lärandemiljön skall anpassas till den enskilda eleven, vilket innebär att kommunikationen mellan lärare och elev blir central i densamma. Pedagogiken måste därför vara kommunikativ. (Lundgren & Lökholtm 2006)

Vägen till att nå målen är upp till varje lärare att finna genom att göra eleverna delaktiga, motiverade och aktiva för att bli ägare i sin egen utveckling och lärandeprocess. Granholm (1998) pekar på att som motivationsarbetare är ödmjukhet och dialogen ett redskap att förhålla sig till i mötet med individen, där den befinner sig.

Motivation är ett begrepp som är svårt att finna en allomfattande definition på. Forskning visar att elevernas motivation ökar när eleverna involveras i bedömningsprocessen och i högre grad är reflekterande individer i sin lärandeprocess. Inom forskningen framkommer gemensamma faktorer som påverkar motivationen. Ämnet Idrott och Hälsa belyser olika synvinklar om elevens förmåga att reflektera och värdera fysiska aktiviteters betydelse för livsstil och hälsa utifrån både ett individ och samhällsperspektiv. Motivationsbegreppet som helhet omfattar de inre processer som aktiverar guidar och bibehåller beteendet. (Jenner 2004)

Utifrån denna beskrivning är mitt syfte med denna uppsats att få en uppfattning om hur idrottslärare för årskurserna 7 till 9 definierar begreppet motivation och vilken betydelse de anser att motivationen har för att uppnå undervisningens mål, samt hur de arbetar för att göra eleverna aktiva i undervisningen.

Hur undervisar man som idrottslärare mot denna bakgrund är en fråga som genomsyrar denna studie. Jag har ett eget intresse av frågeställningarna och har nu möjligheten att få en djupare insikt och förståelse om motivationens betydelse som blivande idrottslärare. Som lärare anser jag det krävas att få denna djupare insikt och förståelse i vad motivationens betydelse gör för elevernas måluppfyllelse i syfte att kunna iscensätta densamma.

2 BAKGRUND

I bakgrunden tas teorier fram för denna uppsats för att få ökad insikt och förståelse kring motivationens betydelse i elevernas måluppfyllelse i ämnet Idrott och Hälsa.

Vilka faktorer som påverkar motivationen har referats till ett flertal studier om elevers motivation och hur den påverkas och av vilka tolkningar man gör på elevernas beteende. I Lpo94 finns ingen beskrivning av begreppet motivation. Däremot skriver man att strävan skall vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning tänkande och kunskapsutveckling.

I Lpöf 98 står att kunskap kommer till uttryck i olika former såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspelar med varandra. Verksamheten skall utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskaper.

Litteraturvalet belyser motivationens betydelse utifrån olika forskningsperspektiv, för att på så sätt få en jämförelse av dess innebörd. Jag kommer att dela in min presentation utifrån olika perspektiv med utgångspunkt från relevant litteratur. Den enligt min mening kanske mest relevanta litteraturen för denna uppsats syfte och frågeställningar, litteratur som behandlar skolämnet Idrott och Hälsa, har dock varit svår att finna, men det fanns trots allt en del.

Idrottslärares uppgift är att ämnet skall väcka nyfikenhet och intresse för nya aktiviteter. I Grundskolans regelbok 2007/2008 står det att ett grundläggande syfte med ämnet är också att skapa förutsättningar för alla att delta i olika aktiviteter på sina egna villkor, utveckla gemenskap och samarbetsförmåga samt förståelse och respekt för andra.

I dagens samhälle ställs allt högre krav på professionalitet. En ökad motivation skulle kunna spela en viktig roll i lärandemiljöer i syfte till att utveckla elevers måluppfyllelse. Med pedagogens positiva förväntningar blir det inte alltid goda resultat, men utan pedagogens positiva förväntningar blir det nästan aldrig goda resultat. Vidare skriver man att motivationen färgas av vad man ser för stunden. (Jenner, 2004)

Lundgren och Lökholt (2006) skriver att kunskapen som eleverna skall inhämta måste införlivas med deras egna motiv och känslor om de skall vara relevanta inför framtiden, vilket innebär att läraren måste göra eleverna medvetna om kunskapens värde. (Lökholt & Lundgren 2006)

En tydlig redogörelse av begreppet motivation såg jag som svårt att finna i litteraturen. Däremot fann jag litteratur, forskningsrapporter som beskriver motivation utifrån olika faktorer som påverkar motivationen i ämnet Idrott och Hälsa. I olika studier framträder markanta skillnader mellan olika elevers prestationer. Skolverket skriver att erfarenheterna utanför skolan har betydelse för hur eleverna förhåller sig till kunskap. Emellertid måste förståelsen av skolans egen betydelse för elevernas framgångar och misslyckande också lyftas fram. (Skolverket 2007)

Lundgren & Lökholt (2006) redovisar i ”*Motivationshöjande samtal i skolan, om yttre och inre motivation*” om den yttre motivationen som det tryck utifrån som kan påverka våra inre processer. Vidare skriver de om den inre motivationen som hämtar sin näring på ett mer känslomässigt plan.

I boken ”*Inläring på elevers villkor*” står det i förordet av Steinberg ”*Förr förväntade vi oss att eleven skulle anpassa sig till lärarens krav, metoder och sätt att vara. Nu gäller det precis det motsatta. Undervisningen skall individualiseras. Plötsligt är det läraren som skall förstå varje elevs behov och sätt att ta emot information*”. (Boström & Wallenberg 2001, s. 10)

I forskningen om inre och yttre motivation kan olika variationer förekomma. Granbom menar att den yttre motivationen förknippas med djupinläring där eleverna lär för att minnas och inte enbart memorerar för stunden. Vidare skriver hon; ”*Den inre motivationen skapar man inte det är något man upptäcker*”. (Granbom 1998, s. 15)

Forskning visar att de elever som lyckas bra i sina studier är de som i hög grad reflekterar över sin lärandeprocess. Detta bidrar till att ge eleverna redskap för ett fortsatt livslångt lärande. (Skolverket 2007)

Dessa erfarenheter stöds av resultat som framkommit genom tidigare studier. Lundgren och Lökholm (2006) menar att *”som lärare måste man bjuda in eleverna till samarbete och beakta det faktum att exempelvis elever från lägre socialgrupper känner sig främmande för skolans språk. Eleverna måste träna sig att aktivt producera kunskap och att aktivt utvärdera sina styrkor och svagheter. I allt för många skolor är elevers inflytande över skolarbetet mycket begränsat. Detta gäller bland annat frågor som rör undervisningens innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Detta står i skarp kontrast till läroplanens intentioner”*. (Lundgren & Lökholm 2006, s. 13)

”Lärare skall se till att alla elever oavsett kön och social bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisnings innehåll samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.” (Lpo94, s. 13)

Läroplanen ger uttryck åt att en kvalitativ kunskapssyn där inte enbart grundläggande färdigheter och memorerad fakta och begrepp gör sig gällande, utan skall ses som byggstenar för vidare upptäckter och förståelse. (Lpo94)

2.1 Motivationsbegreppet

Gunn Imsen (2006) pekar på att motivation handlar om hur känslor tankar och förnuft binds samman och ger våra handlingar färg och glöd. Hon menar att en aktivitet föregås av känslor och förväntningar. Imsen klargör att motivation ger upphov till aktivitet hos individen, håller igång aktiviteten, samt ger den mål och mening. Detta i sin tur leder till att motivation är mycket central för mänsklig förståelse.

Nationalencyklopedin beskriver begreppet motivation som de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål.

Vidare ger Encyclopaedia Britannica en definition och historik, där man nämner att motivation är ett centralt begrepp i psykologin. I uppslagsverket yppar sig även olika synsätt på motivationsbegreppet som människors beteende till instinkt (Charles Darwin), irrationella, instinktiva omedvetna motiv (Sigmund Freud), externa mål som styr motivation (beteendepsykologer) samt vikten av rätt stimuli som påverkar motivationen (kognitiva psykologer).

Lundgren och Lökholm (2006) menar att utgångspunkten är att ändra ett beteendemönster till ett annat. Därutöver påstår författarna att inre processer som aktiverar, guidar och bibehåller beteenden. En sammanfattning av vad författarna menar är att nyckeln måste vridas om för att ”aktivera” bilresan. Ratten måste vridas om för att ”guida” bilen i önskad riktning. Slutligen måste vi trycka ner gaspedalen för att ”bibehålla” farten. Därmed ger författarna oss ett tänkesätt om det komplexa i begreppet motivation. (Lundgren & Lökholm 2006)

Jenner (2004) menar att motivationsarbetet kretsar kring frågor som Vad är vilja att lära? och Vad är vilja till förändring? Därför menar författaren att motivationsforskningens huvudfråga

kan formuleras som; Vad är det som får människor att röra sig? Vidare skriver författaren om motivation som ett mångtydigt och svårfångat begrepp som härstammar från latinets ”movere” vilket betyder att röra sig. Därutöver ger författaren en framställning om att motivation inte i första hand har att göra med egenskaper eller om vilja som finns eller saknas utan om bemötande.

”Att motivera till hälsa” förklarar Anna-Karin Granbom (1997, s.6) begreppet motivation; ”Motivation kommer av motiv som är en sammanfattande psykologisk term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar beteendet.”

Granbom ser att begreppet motivation har kopplats samman till den irrationella och inte till den rationella människan. Hon belyser sambandet mellan förnuftet och det rationella. En annan definition som författaren ger är att motivation kan fungera som egen eller utifrån styrd påverkan av viljan till att genomföra en handling som har i syfte att tillfredsställa behoven eller realisera motiven. (Granbom, 1997)

I Lpo94 finns ingen beskrivning av begreppet motivation. Däremot skriver man att strävan skall vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning tänkande och kunskapsutveckling. Det står också nämnt att varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växande glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter. Dessa erfarenheter är att motivation inte är en egenskap hos individen, utan en följd av de erfarenheter man gjort och det bemötande man får. Lärares och behandlarnas intresse och engagemang spelar en avgörande roll. (Jenner 2004)

2.2 Inre och Yttre motivation

En sammanfattning av vad forskningen beskriver är att begreppet motivation ofta delas upp i två delar. Yttre och inre motivation.

Granbom (1997) tar i ”Att motivera till hälsa” upp att den inre motivationen är något naturligt som man inte skapar. Den finns förankrad i individen själv, som skapar sina egna klara värderingar från vilka individen skapar egna mål och visioner. Författaren tar även upp om den yttre motivationen som upprätthålls så länge det finns hopp om belöning, möjlighet att uppnå ett mål eller då kontroll finns. Detta kan hänga ihop med att det inte är pliktbara som är utmaningen, utan utmaningen gäller lustbarnen som förväntar sig variation, mening, relevans och att ha roligt. (Steinberg, 2005)

Lundgren och Lökhölm (2006) hävdar med att yttre motivation är det tryck utifrån som kan påverka inre processer. Författarna exemplifierar detta med påtryckningar i form av goda råd, vädjan eller hot och i skolmiljön av betyg. Enligt författarna har däremot den inre motivationen sin drivkraft på ett mer känslomässigt plan som hålls vid liv av upptäckarglädje, lust och nyfikenhet. Elever som är delaktiga i sin lärandeprocess är mer motiverade att på egen hand utvecklas i riktning mot målen i ett fortsatt lärande. (Kizilgunes, Tekkaya & Sungur, 2009)

Jenner (2004) beskriver definitionen av motivation som tre samverkande faktorer - drivkraft, målsträvan och växelverkan mellan dessa. Han tar sin utgångspunkt från att när man tittar på definitioner av senare datum finner man att motivation består av tre samverkande faktorer.

Enligt författaren är beteendet eller handlandet en inre drivkraft som är grundad på behov önskningar eller förväntningar riktade på vissa mål som kan vara yttre eller inre. Vidare talar han om yttre och inre mål vilket handlar om betyg, pengar, status, uppskattning, glädje och stolthet. Sammanfattningsvis för författaren fram den tredje faktorn som växelverkan, drivkraften och målen.

2.2.1 Prestationsmotiv och maktmotiv

Inom prestations och maktmotiv ser individen sig själv som ansvarig för slutresultatet. Granbom (1998) utgår ifrån att motivet är förvärvat, inlärt som leder till olika prestationer beroende på olika situationers krav. Han nämner även två aspekter. En yttre och en social aspekt. Med andra ord att få vara något i andras ögon eller själv kunna hantera situationer som bidrar till känslan av styrka och självständighet och tilliten till den egna förmågan.

2.2.3 Sociala och kognitiva motiv

Granbom (1998) beskriver sociala motiv inte som ett mål för sig utan snare som ett medel till att uppnå motiv såsom det emotionella. Det kognitiva motivet har stor betydelse för motivationen. Arbetet kännetecknas av förväntningar, accepterande och nyfikenhet.

Det finns forskning som visar på en stor enighet kring förväntningarnas effekter för elevernas beteenden, motivation och prestationer. (Rosenthal & Jacobson, 1968) Det är pedagogens professionella skyldighet att visa respekt och hysa positiva förväntningar på eleven, klienten även om - eller snara om - ingen annan gör det, kanske inte ens eleven eller klienten själv. (Jenner, 2004)

Hur eleverna lyckas i sitt lärande handlar inte enbart om hur tiden i timplanen struktureras utan även om förväntningar och arbetssätt. Som lärare bör man ha höga förväntningar på alla elever. Skolans personal måste tro på eleverna och visa detta i praktiken – oavsett elevernas bakgrund och förutsättningar. Då ökar elevernas självkänsla, ambitioner och därmed chanserna till goda resultat. (Grundskoletidningen 3, 2010)

2.2.4 Atkinsons prestationsmotivationsmodell

Atkinsons betonar att motivation styrs av två faktorer. Dels lusten med att ge sig kast med uppgiften samt rädslan att misslyckas. Med prestationsnivån menar författaren att vid allt för svår uppgift tar rädslan att misslyckas överhanden och prestationsnivån sjunker. (Imsen 2006)

2.3 Teorier om motivation

Imsen (2006) beskriver Hedonismen där belöningar och straff är orsaker till individens engagemang och handlingar. Med andra ord kan man säga att detta är en enkel form av motivation där kognitiva processer spelar en liten roll.

Inom behavioristiska motivationsprinciper är betyg ett belöningsystem som påverkar elevens motivation.

Inom de kognitiva teorierna läggs stor vikt vid hur våra tankar påverkar motivationen. Piagets menar att kunna förstå och försöka mening leder till lärande. Vidare utgår teorierna från att människan är meningssökande. (Imsen 2006)

Till den humanistiska motivationsteorin förknippas behovet till att vara till nytta för andra. Imsen (2006) ser människan som autonom som söker mening och är redo att ta ansvar. Författaren skriver vidare om människans medfödda eller inlärd behov som ligger bakom motivationen.

Till behovsteorin räknas mänskliga handlingar som tar sin utgångspunkt i många slags behov. Med detta menar författaren att behov inte gör sig gällande samtidigt. Författaren skriver vidare att behovens styrka och dominans varierar och behoven kan uppstå både av inre och yttre stimulans samt att de kan variera från individ till individ. (Imsen 2006)

I Maslovs teorier förklarar han våra handlingar utifrån den bakgrund vi bär med oss. Imsen (2006) skriver vidare att Maslovs teorier inte behöver förklara enskilda handlingar utan kan beror på något vi tidigare upplevt. Han påstår dessutom att det ligger grundläggande behov bakom ett beteende.

Enligt Imsen grupperade Maslov människans behov i fem olika nivåer. ♦Fysiologiska behov (hunger törst, sex), ♦Trygghetsbehov (känslomässiga motiv), ♦Tillhörighetsbehov och kärleksbehov, ♦Uppskattningsbehov, ♦Självförverkligande behov (individuell tillfredsställelse).

Granholt (1998) ger ytterligare en beskrivning hur behoven fördelas in i två grupper, brist behov och växtbehov. Detta beskriver även Imsen (2006) där att han ger en definition om bristbehoven som livsnödvändiga.

I *"Motivationshöjande samtal i skolan"* klargör författarna att beröm är en bedömning av personens produkt, handling eller attribut. De menar att den allmänna uppfattningen är att beröm framstår som motivationshöjande. Vidare skriver författarna att berömmet skall ses som en belöning i syfte att stärka den fortsatta motivationen. Forskningen visar att beröm skall ges på rätt sätt och tillfälle för att åstadkomma önskad effekt. (Lundgren & Lökholt 2006, s.49) Författarna tar också upp om motiverande samtal där människan sitter vid rodet med egen stark vilja.

Lundgren & Lökholt menar *"att den som modellerar skall vara en förebild, ha egenskaper som elev uppskattar, gärna vara i samma ålder och att vara av samma kön"*. (Lundgren & Lökholt 2006, s.41)

Vidare skriver Lundgren & Lökholt (2006) om mötets betydelse mellan elev och lärare för elevens kunskapsutveckling. Detta i sin tur leder till att kommunikationen i relationen blir central i undervisningen. Bra samtalsteknik och förhållningsätt kan enligt Lundgren & Lökholt påverka en människas motivation. Författarna påpekar vidare att det är genom samtal som en god relation kan uppnås. Med detta sätter författarna likhetstecken med att det är lärarnas ansvar att eleverna tränar sig att kommunicera.

Gun Imsen (2006) anser att auktoritetsförhållandena förändras och med detta måste styrningen av eleverna förändras att mer ansvar läggs på dem. Vidare skriver Imsen om elevernas engagemang reducerar bort känslor kan detta i sin tur leda till en känslomässig distans från inlärningsaktiviteterna med följd av minskad motivation till lusten att lära. I boken *”Att (lära sig) vara lärare i Idrott och Hälsa”* beskriver författaren att inom allt ledarskap tycks socialt samspel och måluppfyllelse vara nyckelorden. Därför menar Annerstedt att lärarens roll handlar om att både leda och skapa goda relationer. Dessutom nämner författaren om vikten av hur man använder beröm för att motivera eleverna. Vidare redogör Annerstedt om beröm för uppmuntran, belöning, glädje samt för att skapa en positiv miljö. (Annerstedt 2007)

Boström & Wallenberg (2001) gör i boken *”Inläring på elevernas villkor”* följande frågeställning kring lärares förmåga att ta elevers tankar, reaktioner på allvar. Dessutom skriver författarna om lärares arbete med utveckling mot självständigt tänkande individer. De påstår att samhällsutvecklingen som skett från att bara vara lärare också är att vara ledare från en yttre disciplin lära ut till den inre disciplinen för eleverna. Med detta menar författarna att eleverna själva tar över lärandet – individuellt livslångt lärande på individens villkor.

Även Lundgren & Lökhölm (2006) menar att lärarens uppgift är att ta elevernas synpunkter på allvar eftersom skolan behöver elever som tar ett aktivt reellt inflytande i skolans mål och utformning. Ytterligare tar författarna upp att man måste ge eleverna en förhoppning om den egna förmågan att klara av någonting. Detta i sin tur leder till att öka motivationen och därmed självförmågan.

Begreppet självförmåga ger författarna följande definition på:

- *”Om en elev tror sig kunna genomföra en förändring ökar motivationen.*
- *Eleven själv är ansvarig för att välja och genomföra en förändring.*
- *Läraren tror på elevens förmåga blir en självuppfyllande profetia.”*

(Lundgren & Lökhölm 2006, s.88)

Imsen (2006) skriver om förväntningarnas betydelse. Hon betonar vikten av att få eleven att känna lärarens förtroende och förväntningar som stärker elevens förmåga och möjligheter. Detta därför att relationen vid positiva förväntningar grundar sig på stabila inre faktorer. Däremot menar Imsen att yttre förväntningar från läraren kan få dramatiska konsekvenser och därmed motverka elevens egna förväntningar.

I boken *”Ledarskap i klassrummet”* (2005) tar Steinberg upp om ett konstruktivt och effektivt arbetsklimat som bland annat skapas av följande:

- Gott rykte och ställda förväntningar.
- Rutiner och ritualer.
- Normer och regler tillhör varje institution och samling av människor.
- Väl avvägda konsekvenser för elever som stör.
- Uppföljningar.
- Struktur.
- Tydligt ledarskap

(Steinberg, 2005)

Steinberg (2005) hävdar att som lärare har du det absolut största ansvaret för arbetsmiljön. Vidare tar författaren upp om viktiga komponenter som attityder, beteende och kompetens. Dessutom betonar han att det finns annat som påverkar elevernas koncentration och motivation än det du som lärare gör. Målet är att påverka det som är möjligt att påverka det vill säga ditt ledarskap. Han tar även upp om individualisering gentemot gruppen. Han menar att vi idag ska ta hänsyn till individens behov, önskemål och känslor. Med detta vill han säga att vi ska vara medvetna om varje elevs lärtill, intelligensstyrka och lärtillstrategier.

I boken *”Att lära fysisk aktivitet”* (2004) tar Anders Raustorp upp om vikten av att skapa och utveckla positiva attityder. Författaren tar upp om en studie på äldre ungdomar. Denna visar att läraren i Idrott och Hälsa kan lättare åstadkomma negativa attityder än positiva attityder. Vidare skriver författaren att förhållningssättet gentemot elever - grupper, man leder är avgörande för motivationen. (Raustorp, 2004)

Annerstedt (2007) skriver att ett positivt klimat med goda mellanmänskliga relationer tillsammans med positiv feedback på elevernas utförande av en uppgift är motiverande för eleverna och höjer deras självkänsla. Han skriver vidare att det är viktigt att som ledare ha ett positivt förhållningssätt där eleverna så mycket som möjligt är engagerade i motiverande arbetsuppgifter.

Jenner (2004) tar upp om att det är pedagogens uppgift att bestämma realistiska mål för att ge den trygghet som behövs för att eleven skall våga vilja. Vidare menar författaren att det är minst lika viktigt att få uppleva att lyckas och att slippa misslyckas. Han skriver att det är viljans grogrund.

Bengt Johansson tar i sin bok *”Idrott och Hälsa”* (2007) upp om att det i själva verket inte finns en renodlad typ av ledare. Däremot skriver författaren att ledarskapet måste anpassas efter situationen, aktiviteten, gruppen och individen. Han betonar värdet av att skapa förutsättningar som gör att gruppen motiveras att utföra ett visst moment. Vidare betonar Johansson om tydlighetens betydelse med regler och syftet med övningen detta för att öka elevernas motivation.

2.4 Styrdokumentet

I *”En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning i Idrott och Hälsa”* (Skolverket 2007) uttrycks kunskapssynen som råder i läroplan och kursplan där eleverna skall vara ägare och delaktiga i sitt eget lärande. Enligt styrdokumentet skall eleverna kunna reflektera över sin egen lärandeprocess och kunna sätta mål för sitt fortsatta arbete. Genom ett relationellt perspektiv där eleverna får respons, bekräftelse samt möjlighet att reflektera över sitt eget lärande kan eleverna få tilltro till sin egen förmåga, motivation och den egna lärandeprocessen. (Skolverket 2007)

Kursplanen innehåller även målbeskrivningar vad ämnet Idrott och Hälsa skall ge för kunskaper. Där framgår att ämnet skall väcka nyfikenhet och intresse för nya aktiviteter. Kring ämnets karaktär och uppbyggnad framstår en helhetssyn på människan, det vill säga att kropp, känslor, intellekt och tankar är beroende av varandra och kan på så vis medverka till att elevens kroppsuppfattning utvecklas.

Vidare benämns att ämnets grundläggande syfte är att skapa förutsättningar för alla att på sina egna villkor delta i olika aktiviteter samt utveckla gemenskap, samarbetsförmåga och slutligen förståelse och respekt för andra. Hur lärandemiljön ska utformas i enlighet med kursplanen är upp till varje enskild lärare.

I kursplanen står dessutom att undervisningen skall sträva efter att stimuleras till ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet och tar ett ansvar för sin hälsa. (Grundskolans regelbok 2007/2008) Wagnsson menar att idrotten som utvecklare av barn och ungdomar socialt, fysiskt, psykiskt och moraliskt länge har varit en sanning, men så är det inte per automatik. Däremot har idrotten stor möjlighet att göra det om ledarna skapar ett klimat där utveckling är viktigare än prestationer. (Wagnsson, 2009)

Kursplanen säger att utbildningen i Idrott och Hälsa ger möjligheter att utveckla gemenskapen mellan individer i ett mångkulturellt samhälle. Där framgår att skolan bland annat skall sträva efter att utveckla förmågan att leka, motionera och idrotta på egen hand och med andra. Även i de mål som finns i slutet av det nionde skolåret formuleras uppnåendemålen för betyget godkänd på följande sätt:

”- kunna delta i lek, dans, idrott och andra aktiviteter och kunna utföra lämpliga rörelseuppgifter.

- kunna forma och genomföra aktiviteter för egen motion”. (Skolverket 2000)

I Lpo 94 finns inget särskilt avsnitt som beskriver begreppet motivation. I dagens målstyrda skola innebär att lärare själva väljer arbetssätt och innehåll som bygger på läroplanens mål att sträva mot. Målstyrningen innebär att: *”skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas, skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel,* (Lpo 94 2006, s.17)

I ”Läroplanen för obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet” - Lpo94 (2006) finns följande att läsa:

”Skolan skall sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och arbetsmiljö, successivt utöva ett större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan och ha kunskaper om demokratins principer och utvecklar i demokratiska former.” (Lpo 94 2006, s.13)

2.5 Tidigare forskning

Sedan tidigare finns en del forskning som berör motivationsbegreppet. I boken *”Motivation och motivationsarbete”* hänvisar Jenner (2004) till tidigare forskning. Han tar upp följande forskare som på olika sätt medverkat i motivationsforskningen.

En av dessa forskare är Fritz Heider som lade grunden till attributforskning. Med detta menade Heider att om man vill förstå människors handlingar måste man försöka förstå den sunt förnuftspsykologin som ingår i deras tänkande. Rent allmänt kan nämnas att vilken bedömningen man gör mellan interna och externa faktorer är avgörande som orsak till

handlingen. Om ansvaret beror på de interna faktorerna medför detta ett större personligt ansvar.

Precis som Fritz Heider började Ferdinand Hoppe att studera vad begreppen framgång och misslyckande står för. Hoppe gjorde frågeställningar:

- *”Hur uppstår en känsla av framgång eller misslyckande hos en person?*
- *Vad måste personen ha uppnått för att tro att resultatet har blivit en framgång eller misslyckande?”* (Jenner 2004, s.12)

I studier konstaterade han att man alltid går till uppgifterna med vissa anspråk och förväntningar vilket kan ändras på grund av insatsen. Hoppe kallade detta för anspråksnivåer vad personen uppfattar som möjligt. Ytterligare visar hans slutsatser bland annat på om upplevelsen av framgång eller misslyckande beror på om en anspråksnivå har uppnåtts eller inte. Han kom fram till att anspråksnivån sänks efter misslyckande och höjs i regel efter framgångar. Hans resultat gavs ut år 1930 och detta blev i sin tur en början till en omfattande motivationsforskning i USA på 50-talet. Detta gäller särskilt prestationsmotivet för agerande i skolan, idrott och affärlivet. (Jenner, 2004)

I en annan forskning på 60-70 framkom orsaker till individers framgång och misslyckande. Dessa förklaringar står beskrivna i framförallt två dimensioner:

- *”Läge ”locus of control” som anger om orsaker till individens framgångar/ misslyckande antas bero på interna eller externa faktorer.*
- *Grad av stabilitet, som är en tidsdimension som anger om orsaken uppfattas som någonting som alltid kommer att vara på ett visst sätt (stabil) eller om det är en fråga om något mer tillfälligt (instabil)”* (Jenner 2004, s.55)

Slutligen tar Jenner upp om Pygmalioneffekten som publicerades i USA 1968 med titeln *”Pymalion in the classroom”* av Rosenthal och Jacobson. Studien visar på vilket sätt förväntningarna har betydelse när det gäller att skapa och vidmakthålla den andres motivation. (Jenner 2004)

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Mitt med denna uppsats är att få en uppfattning om hur idrottslärare för årskurserna 7 till 9 definierar begreppet motivation och vilken betydelse de anser att motivationen har för att uppnå undervisningens mål, samt hur de arbetar för att göra eleverna aktiva i undervisningen. Som en del av detta vill jag också skildra ledarskapets betydelse för motivation.

- 1) Hur definierar idrottslärare i årskurserna 7-9 motivation?
- 2) Vilken betydelse anser idrottslärare i årskurserna 7-9 att motivation har för att uppnå undervisningens mål?
- 3) Hur arbetar idrottslärare för att motivera elever till att vara aktiva i undervisningen?

4 METOD

För att uppfylla studiens syfte krävdes någon form av urval, insamlad data, metod, procedur och förberedelser innan man påbörjar ett forskningsprojekt.

4.1 Urval

Undersökningen handlar om hur idrottslärare för årskurserna 7-9 definierar motivation, samt vilken betydelse de anser att motivation har för att uppnå undervisningens mål, och hur de arbetar för att motivera elever till att vara aktiva i undervisningen. Med anledning av studiens syfte tillfrågades behöriga lärare, vilka jag tidigare varit i kontakt med under min lärarutbildnings gång, för årskurserna 7-9 i ämnet Idrott och Hälsa i en kommun i Gävleborgs län. Jan Trost (2007) beskriver i boken *”Kvalitativa intervjuer”* om begreppet bekvämlighetsurval. Med detta menar författaren att lättillgängliga respondenter ingår i studien. En annan aspekt är enligt Trost (2005) att ett mindre antal väl utförda intervjuer är mer värda än ett flertal mindre väl utförda som också underlätta överskådligheten vilket bidrar till en högre kvalitet. Genom det låga antalet respondenter, gör också att det finns möjlighet att intervjua, samt sträva efter att svaren kommer att bli så grundligt som möjligt från varje respondent.

4.2 Datainsamlingsmetoder

Enligt Trost (2005) så framkommer det i en kvalitativ intervju det vi ser, hör eller läser mellan raderna. Detta är av största vikt vid bearbetningen av intervjuerna. Judith Bell (2006) beskriver i boken *”Introduktion till Forskningsmetodik”* hur en duktig intervjuare kan gå in på motiv och känslor, följa upp idéer och sondera svar på ett sätt som inte är möjligt i en enkät. Hur en respons avges, kan ge viktig information vilket ett skriftligt svar inte kan avslöja. Studien gör inga skillnader eller jämförelser varken när det handlar om ålder, kön eller etnisk tillhörighet.

En av nackdelarna enligt Trost (2005) med metoden är att det finns risk för missförstånd. Intervjuaren/forskaren kan uppfatta uttryck på ett felaktigt sätt. Problemet kan vara att det inte är de viktiga frågorna som ställs. Trost (2005) menar att trovärdigheten utgör ett av de största problemen vid kvalitativa intervjuer. Vidare skriver han att intervjuarens åsikter inte skall ha någon betydelse, det subjektiva får inte vara det styrande. Detta skulle i så fall motstrida ett vetenskapligt förhållningssätt. I denna studie önskas utröna hur lärare för årskurserna 7 till 9 definierar begreppet motivation och vilken betydelse de anser motivation har för att uppnå undervisningens mål, samt hur de arbetar för att motivera elever till att vara aktiva i undervisningen. Därför har en kvalitativ inriktning på studiens gjorts för att få en uppfattning om lärares åsikter när det gäller motivationsbegreppet. Bedömningen är att ett kvalitativt arbetssätt är det mest ändamålsenliga tillvägagångssättet för resultatredovisningen. Bo Eneroth (1984) skriver i boken *”Hur mäter man vackert”* om att den kvalitativa metodens mål är att beskriva kvalitén på en viss företeelse. Vidare skriver han att den kvalitativa metoden ger utbyte i kommunikationen samtidigt som den tar hänsyn till de känslor i form av gester och tecken som ger resultatet värdefull information.

Kvale (2009) nämner i boken *”Den kvalitativa forskningsintervjun”* att bedömningen och kvalitén på intervjun beror på dess form ämne och syfte. Intervjuer valdes som metod för att kunna gå in på motiv och känslor på ett sätt, vilket inte är rimligt i en enkät. Bell (2006) menar att i intervjuer kan det ställas följdfrågor och svaren kan därmed utvecklas och fördjupas. En möjlighet som en enkätundersökning inte ger.

En intervjuguide valdes som underlag till intervjuerna. Kvale (2009) skriver att en intervjuguide är som att skriva ett manus som strukturerar intervjuns förlopp. Detta innebär att den kan vara detaljerad eller halvstrukturerad. Vilket man väljer beror på hur strikt forskaren följer guiden och hur mycket man följer upp svar om riktningar som öppnar sig.

I denna studie valdes tre frågeställningar med kompletterande följdfrågor. Bell (2009) menar att de flesta intervjuer som görs hamnar mellan den helt strukturerade och den ostrukturerade intervjun. Att en viss frihet lämnas åt respondenten att prata om är av stor betydelse, men en viss struktur av intervjun är också av vikt. Detta valdes i denna studie.

4.3 Procedur

Kontakt togs genom e-post i vilken en presentation om studiens syfte och omfång gjordes. Lärare som visade intresse för undersökningen kontaktades för intervju. Efter överenskommelse med var och en genomfördes intervjuerna på de skolor respondenterna var verksamma.

Utifrån en etisk synpunkt för att säkerställa intervjuns trovärdighet togs platsens inverkan i beaktning vid intervjutillfället. Trost (2005) menar att de flesta platser för intervjuns betydelse har både för- och nackdelar. En främmande miljö kan för respondenten innebära otrygghet och känsla av underläge vilket är en nackdel för intervjun. En trygg miljö som hemmiljö/arbetsplatsmiljö för respondenten kan innebära att fokus flyttas över till annat som är vanligt för den miljön, exempelvis en tvättmaskin.

Inför intervjuerna informerades respondenterna om upplägget och syftet med studien. Det påtalades att materialet skulle användas i eget ändamål och att respondenten har rätten att dra sig ur när som helst. I samtycke med respondenten spelades samtalet in. Kvale (2009) betonar att informerat samtycke står för att undersökningsspersonerna blivit informerade om vilka risker och fördelar som finns att delta i undersökningen.

4.4 Analysmetoder

I bearbetningen av insamlad data avlyssnades intervjuerna och transkriberades. Vidare har resultatets analyserats genom det man skrivet ut och genom att man varit lyhörd över respondenternas tankegångar. Trost (2005) menar att vid kvalitativa studier måste fantasin och kreativiteten i ännu större utsträckning vara ett hjälpmedel. Förståelsen har gett möjligheten att bredda kunskapssynen om det undersökta området.

Bell (2006) menar att om man har starka åsikter om ett område så är det särskilt viktigt hur frågorna formuleras. Det författaren vill säga att det finns svårigheter i att vara välbekant med det område som skall undersökas med tanke på att detta kan påverka objektiviteten.

Resultaten har samordnats under kategorier vilka framkommit under bearbetnings fasen av intervjuerna.

4.5 Validitet och Reliabilitet

En mätning har hög validitet när den mäter det den är avsedd att mäta. Ju högre validitet desto mer kan man lita på att mätinstrumentet verkligen avser att mätas. Trost (2005) menar att validitet är att man genom sin metod mäter det som är tänkt att mäta. Vidare menar författaren vikten av att ställa frågor som är relevanta för syftet.

För att uppnå så hög reliabilitet som möjligt var det av största vikt att intervjuerna genomfördes på samma sätt samt att förutsättningarna var lika för respondenterna. Reliabiliteten eller tillförlitligheten beror enligt Trost (2005) på om intervjuerna genomförs på ett likalydande sätt för att undvika att utomstående omständigheter kan påverka resultaten. Antalet frågor begränsades för att få den optimala relevansen till undersökningens syfte. Samma mönster följdes vid alla intervjuerna för att få fram ett så rättvist resultat som möjligt. (Trost, 2005)

5 RESULTAT

Under följande del kommer sammanfattningen av de sex respondenternas svar att presenteras. Resultatet har samordnats under sex stycken kategorier:

- Synen på begreppet motivation
- Att arbeta med motivation.
- Lärandemiljöns betydelse
- Ledarskapets betydelse
- Läroplanen och elevernas måluppfyllelse
- Genus och kulturella aspekter

Respondenterna benämns med siffrorna 1-6.

5.1 Synen på begreppet motivation

De intervjuades uppfattningar kring motivation som begrepp har varierat. En generell uppfattning är att motivation innebär att få eleverna att känna lust att delta i olika lärande situationer i ämnet idrott. En av respondenterna uttrycker sig på följande sätt:

”Ordet Motivation för mig är att få eleverna att göra någonting som de tycker är lustfyllt och tycker är roligt. Så att jag motiverar dem på ett positivt sätt så att de gör saker på egen drift,

att de hittar ett sätt så att de blir intresserade och blir motiverade för att de tycker det är kul. Inte så att jag talar om för dom "nu ska vi göra det här" och så gör de det fast de egentligen inte är motiverade för 5 öre." (3)

De gemensamma komponenter som framträder och som påverkar motivationen tyder på att respondenterna utgår ifrån ett relationellt perspektiv. Med detta menas samspelet mellan lärare och elever samt elever emellan. Motivation skapas alltså genom ett ömsesidigt samspel mellan lärare och elever enligt respondenterna. Av intervjuerna framkom att få eleverna av egen lust och vilja att delta i skolans idrottssammanhang, att de tar till sig idrottsundervisningen på grund av att de ser det som roligt och utvecklande. En av respondenterna uttalade sig på följande sätt angående att förmedla en positiv känsla hos eleverna.

"Åh, det innebär att jag ska motivera eleven här att dom känner när dom de skall gå till idrotten så skall de känna något positivt att jag kan motivera de dom till att Gud vad rolig nu är det idrott. Lika när dom går härifrån var kul vi haft jag vill komma här igen Att jag motiverar dom till något positivt, Viktigt."(5)

Detta bidrar till att eleverna drivs av egen lust och vilja att engagera sig i idrottens olika aktiviteter. Där är det enligt respondenterna viktigt att eleverna känner meningsfullhet i undervisningen i sitt lärande för att bli motiverade. Tre av de intervjuade gjorde följande beskrivning med tanke på elevernas egen vilja:

"Men motivation för mig, ordet motivation det är att de på eget bevåg ska tycka det är roligt va, inte att jag ska tvinga dom utan de ska tycka det är kul" (3)

"Ah det är ju någon form av insikt och lust, förståelse till varför jag ska göra en uppgift eller ja ta mig an någonting överhuvudtaget, någonting som gör mig intresserad, Får mig till handling." (1)

"Att man känner sig positiv att man vill göra. Det här att man liksom känner; Nu kör vi, ja det är inte jag som lärare som trugar."(5)

Fyra av de intervjuade belyser vikten utifrån elevernas egna insiktsfulla/medvetna perspektiv där eleven drivs av egen inre motor och förståelse i sin egen utveckling och lärandeprocess. I kommunikationen kring inre och yttre motivation nämner en av respondenterna följande:

"Inre motivation måste vara att man gör för sin egen del yttre motivation att man gör det för någon annan sina föräldrars skull eller nåt sånt." (6)

"Motivation Det har med viljan tycker jag. Ja viljan att göra saker man är motiverad ja det har med vilja att göra. Det kommer från dig själv. " (4)

"Jag försöker nog jobba med förståelse varför de ska göra olika saker. Man kan inte vara idrottare för stunden så att säga att man tycker det är kul och hoppas på att de fortsätter med idrotten på utanför skoltiden. Utan man måste skapa en förståelse varför man idrottar och vad som händer med kroppen när man rör sig, eller inte rör sig." (2)

Generellt sett menar respondenterna att en förutsättning för motivation är att undervisningen ger eleverna en förståelse för syftet med undervisningen så att han/hon känner sig kunna ha

nytta av detta i framtiden. Respondenterna är också eniga om att det är positivt om eleverna finner undervisningen lustfylld. Detta menar de intervjuade även vara viktigt för elevernas lärande.

5.2 Att arbeta med motivation

En röd tråd som genomsyrades i respondenternas svar när de beskriver hur de i vardagen arbeta med att iscensätta elevernas aktiva medverkan tog sin utgångspunkt i att hitta roliga saker som inspirerade dem att vara aktiva. Följande svar kring betydelsen av lustfullt innehåll uttryckte sig så här:

”Att få eleverna att tycka det är roligt, och känner glädje att röra sig.” (2)

”Ja vad gör vi. Vi försöker peppa dem hela tiden. Vi försöker hitta då måste man försöka hitta saker som man vet att de kanske är motiverade för.” (4)

”Ja den bästa motivationen är att de tycker det är roligt förstås.” (6)

”För mig är att få eleverna att få eleverna att göra någonting som de tycker är lustfullt och tycker är roligt.” (3)

En av de intervjuade beskriver elevers medverkan utifrån ett lustfyllt perspektiv på följande sätt:

”Jag tror så här att mycket handlar om att det skall vara roligt. Glädje. Sen är det så att det inte går ha en verksamhet där allt skall vara roligt man måste också möta saker som inte är roligt.” (4)

Fyra av respondenterna talade om vikten sin egen motivation och sitt egna engagemang som lärare. De menar att ”brinner man för något” så smittar detta av sig på många elever på samma sätt som intresset kan avta om lärarens engagemang och motivation inte är tillräcklig.

5.3 Lärandemiljöns betydelse

Tre av respondenterna uppger ett öppet arbetsklimat är viktigt för att skapa motivation. Med ett öppet arbetsklimat menas att eleverna ska känna att de duger precis som de är, att de får misslyckas och lyckas och uppmuntras för att gå vidare i sitt lärande. Framförallt nämns att utgå ifrån gruppens behov, elevens delaktighet, trygghetsaspekten samt känslan av att bli sedd. Av de intervjuades åsikter framgår att de anser att i alla sammanhang är arbetet inriktat på att motivera elever så mycket som möjligt. Några yttrande som ger följande skildringar.

”För det första, skaffa ett gott arbetsklimat så att alla vågar vara med.” (2)

”Det är superviktigt att man känner trygghet i en grupp, Att man vågar bjuda på sig själv trots att de kanske kan vara så att man kanske misslyckas med det man ska göra, det är en otrolig viktig motivationsfaktor.” (1)

”En positiv stämning i gruppen som möjligt, det jag tänker på första med nya klasser, jobbar ett par veckor² Lära känna, mycket samarbete, så eleven blir trygg i gruppen.” (3)

Fyra av respondenterna berör sammansättningen i gruppen som en av hörnstenarna i arbetet att skapa förutsättningar för elevernas aktiva medverkan.

”Sammansättningarna i gruppen. Ibland har dom en uppfattning som de tycker ska gälla. Men jag anser att alla inte påverkar varandra i positiv riktning vad gäller motivation. Jag är vuxen och ser deras spel sinsemellan.” (1)

”Jag försöker att få ihop gruppen. Genom att ha en öppen dialog med dem.”(5)

Det framträder även en illustration av de intervjuade att variationen, innehållet i lärandemiljön är förknippat med att öka elevernas aktiva deltagande. Ett avslöjande citat ger denna uppfattning.

”Olika aktiviteter så man inte faller för fyra fem som gapar och skriker. Nu vill vi spela boll. Så gör man det man tror eleverna tycker det är kul, fast man har en stor massa. Positivt att de hela tiden får lyckas. Idrottslektionens utformning och delstruktur.” (3)

En annan respondent beskriver en varierad undervisning med olika lektionsinnehåll från gång till gång som en viktig faktor.

”Ehh, vissa moment är att så säga obligatoriska och en stor möjlighet att välja själv. Så när vi börjar terminen så brukar jag frågar vad de önskar göra, sen gör jag ett förslag som jag presenterar och till 99 % brukar de vara nöjda med det. De vill ha en varierad undervisning.” (2)

Ytterligare en respondent beskriver följande:

”I vissa grejer känner man att det här behöver de trygghet för att göra, och då låter man de välja att jobba med sina kompisar. Det beror på vad man skall göra. Då finns det en vinst för både och på grund av aktivitet” (6)

5.4 Ledarskapets betydelse

Fokus i ledarskapets betydelse måste ligga på relationen till eleverna menar samtliga respondenter. Innebörden i det man lägger i relationen kan tolkas på skilda sätt. På följande sätt beskriver två av de intervjuade betydelsen:

”Jag tycker det hänger ihop med min relation till alla individer i gruppen. Fast det är också så att jag som ledare har en relation till hela gruppen, gruppen som individ, gruppen som fenomen.” (1)

”Ja, det är ju det som de handlar om, det kan man ju inte göra första lektionen, utan det tar tid innan man lär känna eleven för att bygga en relation. Försöker man får en bra relation med eleverna så är det lättare för dom, även om de inte tycker idrott är det bästa ämnet,

komma hit så att de känner man bryr sig om det, hela tiden kan man försöka motivera tycker jag.” (3)

En ytterligare aspekt som också beskrivs av de intervjuade är betydelsen av att lära känna eleverna i andra sammanhang. Detta kan enligt respondenterna främja elevernas delaktighet i ämnet Idrott och Hälsa. Så här uttrycker sig några respondenter:

”När man rör sig i skolområdet och sånt träffar på dem ja se varje elev om jag ska äta och så där och dom kommer där ja då ses vi på idrotten. Kanske om de har jobbat bra på idrotten att man pratar om det var bra det gick sist . Att man ser varje elev.” (5)

”Vi försöker att komma i kontakt med dem utanför lektionen. Och fråga först varför de inte kommer? Är det något vi kan göra måste bolla till dem också. Är det något som är kanske extra roligt som gör att du skulle komma hit.” (4)

”Sedan kan det vara tillfällen då man träffar dem i korridorerna, men framförallt när man sitter och äter att man pratar vad de tycker är roligt och vad som de skulle vilja göra. Hur de ser på det och så där. Ja det finns olika tillfällen.” (6)

Vidare talar respondenterna om beröm och positiv feedback som grundläggande i motivationsuppbyggandet. Detta med målet att få eleverna att själva vara motorn i lärandet. I följande citat resonerar en respondent så här.

”Positiv feedback fortsätter, ofta tycker de idrotten är motiverad. Väldigt sällan kan jag säga att en elev som kommer i årskurs sju tappar sin motivation i åttan och nian. Då händer det inget i idrotten utan något hela den elevens livssituation . Det har ja i alla fall upplevt så fortsätter det över hela tiden.” (3)

Tre av de intervjuade anger också betydelsen av att själv som ledare var pigg och entusiastisk i mötet med eleverna. Detta var inget som övriga tre lyfte fram som betydelsefullt.

”Men sen på lektioner kan man tänka så här att själv vara försöka vara pigg och glad och medryckande och lyssna på eleverna jättemycket läsa av dom och vad dom tycker är roligt, Direkts saker som är under lektioner.”(1)

”Glasklart min person om jag är en riktig hurtbulle... ..Jag snusar inte. Jag dricker inte alkohol, allt det här kan ju naturligtvis slå tillbaka och bli för mycket för eleverna, man måste vara människa och inte perfekt. En bra förebild kan visa sina brister då blir man en av dem.”(1)

En annan respondent säger på följande sätt:

”Det gäller att komma med energi och vara entusiasmerande så dom känner WOW, nu ska vi jobba här.”(2)

De betonar även förmågan att individualisera lärandesituationer för att på så vis förebygga misslyckanden. På följande sätt uttrycker sig några lärare om saken:

”Försöker lägga ribban på deras nivå är ju väldigt viktigt också att de känner att de klara av man nästan peppar ju mycket försöker att se alla elever sen är det ju väldigt svårt.” (4)

”Ja man får känna lite hur man skall prata med elever. Man får gå lite på personkännedom. Men visst skiljer det hur man pratar med eleven man pratar inte på samma sätt. Man pratar efter vad man tror den eleven behöver.”(6)

Några respondenter talar om dialogens betydelse i ledarskapet. I resonemanget tar respondenterna upp om öppenhet gentemot individen/gruppen. Om samtalets värde i olika forum. En respondent belyser detta så här.

”Jag tror man hela tiden skall försöka ha en dialog med dem, att man ser dem och pushar och pratar.”(5)

5.5 Läroplanen och elevernas måluppfyllelse

Fyra av lärarna ser betyg som en morot. En motivationshöjande faktor för elevers aktiva deltagande. De menar dock att det främst handlar om att aktiviteterna skall vara lustfyllda. I hög grad nämner också respondenterna att dialogen och förståelsen är viktigare men om det skulle behövas kan betyg användas som drivkraft för motivationen.

Två av de intervjuade beskriver det så här.

”Betyg kan man ju förresten använda, det är absolut många gånger en motivationsfaktor. Det är status med bra idrottsbetyg. Jag tror att det hindrar oss idrottslärare på ett sätt. För vi måste göra vår undervisning mätbar. Vi måste ha ett underlag. Den baseras och riktas ju egentligen emot att få ett betyg, och då är man lite hindrad. Hade varit bättre kanske att bara göra saker för att väcka intresse.” (1)

”I sådana fall kan jag säga ja men gör det här för betyget så kanske det är så att eleven gör det här för betyget men sen väl när betyget är lagt så ger man fan i det i alla fall. Det är bättre om man får dem att känna det här är viktigt för mig.”(3)

Vidare talar samma respondent om att:

”Ja man kan använda betyg som morot. Visst fungerar det men jag ser en fara med att använda betyget för att motivera eleverna. Ämnet handlar ju om att lära dom ett livslångt lärande.” (3)

”Ibland kan man använda det när man känner att det kan behövas. När jag bedömer att det ger något att det verkligen skulle hjälpa, det händer inte så ofta. Men det händer att jag använder det faktiskt.” (6)

”Det kan väl vara med de höga betygen att de eleverna man kan kräva lite mer av för att de skall få högre betyg. Det är en form av ledarskapets uppgifter och liknande.” (2)

”Ibland är betyget en bra motivation. Det kan man se på tillvalet (Idrott & Hälsa som extra lektion två gånger i veckan) som inte ger något betyg. Det är större bortfall där.” (6)

Betyget kan alltså enligt fyra respondenter vara en motivationshöjande faktor. Men det kan också enligt en respondent påverka elevens inre motivation negativt för det livslånga lärandet.

5.6 Genus och kulturella aspekter

Fem av de intervjuade anger inte att kön och kulturella skillnader har någon betydelse i motivationens arbete. Som skäl till detta betonar de vikten att först och främst se individen. Några respondenter uttrycker det så här.

“Nej, inte den frågan däremot kanske jag bemöter pojkar och flickor...nej det gör jag inte. Man får bemöta dem beroende på vilken individ de är.” (3)

“Nej det tror jag inte jag gör.” (5)

“Kommer de till denna skola från ett annat land så gäller det hjälpa dem in i gruppen så att de känner gemenskap. Då får man gå in mer och motivera.” (5)

En kontrast till detta uttrycker en respondent att det är en stor skillnad i sättet att motivera pojkar och flickor.

“Ja en väldig skillnad mellan pojkar och flickor. Pojkar är mer ute efter fysiska påfrestningar medan flickorna mer har syftet att må bra psykiskt, välbefinnande eller att se bra ut.” (2)

6 DISKUSSION

6.1 Resultatdiskussion

Genom intervjuerna har jag fått kännedom om hur idrottslärare tänker kring motivationsbegreppet i lärandemiljön. Studien visar att idrottslärare inte i någon större utsträckning reflekterat över motivationsbegreppet och dess betydelse för elevernas måluppfyllelse. Precis som litteraturen beskrev är det många faktorer som påverkar motivationen. Samtliga av idrottslärarna verkar ha en gemensam syn att en lustfylld lärsituation är av betydelse för att upprätthålla elevernas motivation till ämnet Idrott och Hälsa. Detta kan till viss del hänga ihop med att det inte är plikt barn som är utmaningen, utan utmaningen gäller lustbarnen som förväntar sig variation, mening, relevans och att ha roligt. (Steinberg, 2005)

Just det att eleverna finner utmaningarna/uppgifterna som meningsfulla anser jag vara bland det viktigaste för att skapa motiverade elever. Att ge alla elever en meningsfull känsla för uppgifter tror jag kan vara svårt att som idrottslärare tillgodose varje gång. Men om merparten av idrottslektionerna känns meningsfulla så tror jag även att eleverna många gånger accepterar de gånger lektionerna inte upplevs som meningsfulla (även om de kan ha ett viktigt syfte och vara av betydelse på längre sikt).

De uppfattningar som framkommer i intervjuerna berör i hög grad innehållet i lärandemiljön för att öka elevernas motivation. Den allmänna uppfattningen som kom fram är att aktiviteter i

sig leder till ökad måluppfyllelse. Att motivera elever bestäms således inte enbart av aktiviteten och uppgiften. Ett positivt klimat med goda mellanmännsliga relationer tillsammans med positiv feedback på elevernas utförande av en uppgift är motiverande för eleverna och höjer deras självkänsla som Annerstedt (2007) skriver.

Att motivera elever består således inte bara av olika aktiviteter. Ett positivt klimat som främjar elevernas individuella förutsättningar framträder när lärarna beskriver vikten av arbetsklimatets och gruppens betydelse. Annerstedt (2007) beskriver arbetsro som en speciell utmaning i ett ämne som Idrott och Hälsa. Han menar att ett positivt förhållningsätt där eleverna så mycket som möjligt är engagerade i motiverande arbetsuppgifter. Vidare menar han att motivera elever kräver bland annat att;

- *ha välplanerade och genomtänkta lektioner*
- *leda undervisningen på ett förtroendeskapande sätt*
- *skapa en positiv atmosfär i klassen*

(Annerstedt 2007, s. 89)

Jenner (2004) tar upp om att det är pedagogens uppgift att bestämma realistiska mål för att ge den trygghet som behövs för att eleven skall våga vilja. Vidare menar författaren att det är minst lika viktigt att få uppleva att lyckas och att slippa misslyckas. Han skriver att det är viljans grogrund.

I boken Motivationshöjande samtal i skolan uttrycker sig författarna på följande vis angående klimatets betydelse: *"För att kunna bygga upp en fast identitet behöver en ung människa spegla sig i en bekräftande miljö. Det är de vuxnas ansvar att eleven känner sig som en del av skolans gemenskap på alla plan"*. (Lökholt & Lundgren 2006, s.11)

I början av undersökningen beskrevs vikten av att som idrottslärare själv reflektera över begreppets innebörd och betydelse för en ökad motivation. I denna undersökning definierar idrottslärarna motivation utifrån ett görandeperspektiv. Med ett görandeperspektiv ser man resultatet som viktigare än processen för elevernas lärande. Vidare betonas gruppens behov och sammansättning samt elevernas delaktighet som betydande faktorer. Lärarna uppger två aspekter. En aspekt är det formella inflytande över aktiviteterna. En annan aspekt är det reella inflytandet som tar sin utgångspunkt i ett kommunikativt ledarskap. Det vill säga där dialogen öppnar upp för ett demokratiskt, ömsesidigt, jämbördigt och tillitsfullt samtal med eleverna. Steinberg (2005) anser att idag är flexibilitet, delaktighet och individualisering som gäller. Vidare talar han om byta maktpositioner mot ömsesidig respekt som är en central fråga för den moderna pedagogiken.

Jenner (2004) ser också att pedagogiskt handlande till sina mest centrala delar består av kommunikation. Jenner beskriver även om tillit och tilltro där bemötande är basen för motivationsarbetet.

Enligt lärarnas syn är också gruppens sammansättning en påverkande faktor när det gäller motivation. Det framgår vidare att när lärarna byggt upp bärande relationer med eleverna har gruppens sammansättning mindre betydelse. Någon menade att ibland har eleverna en uppfattning som de tycker skall gälla i lärandemiljön, men att det är läraren som vuxen som ser deras samspel sinsemellan och känner till att alla inte påverkar varandra i positiv riktning. Jag anser även att det förekommer att alla inte har en positiv påverkan på varandra, utan det händer att det finns elever som normbärare av en negativ attityd. Jag vill återknyta till betydelsen av den vuxnes egen insikt och djupare förståelse kring motivationens betydelse för

elevernas aktiva medverkan i Idrott och Hälsa. Har vi som lärare höga förväntningar och kan skapa ett förtroende ökar förutsättningarna att vi överför känslan av elevernas egen duglighet. Annerstedt (2007) citerar gymnastikpedagogen Heikels (1915) definition kringläroplanerutbildning och kompetens:

“För en framgångsrik undervisning i gymnastik måste vi uppställa följande grundförutsättningar: Läraren bör framförallt hafva målet d.v.s. hvad man kan och bör vinna med en god gymnastik, klart för sig. Och därjämte bör han förstå att välja lämpliga öfningar, att ordna dem rätt samt leda deras utförande så att hvarje lektion ger eleverna det bästa möjliga utbyte i fysisk och psykiskt hänseende” (Annerstedt 2007, s. 60)

En positiv självkänsla leder i sin tur till en fortsatt nyfikenhet på lärandet. Jenner (2004) beskriver motivation som en följd av det bemötande man får och inte en egenskap hos individen.

Ett synsätt som går i linje med läroplanens kvalitativa syn på kunskap där lek omsorg och lärande skall bilda en helhet. (Lpo 94)

Flertal av lärarna uppger att uppbyggandet av relationer tar tid och anser att detta också sker utanför ämnet Idrott och Hälsa. Det är intressant hur de resonerar men samtidigt är det viktigt att reflektera över orsakerna till att det kan vara enklare att komma närmare eleven utanför ämnet Idrott och Hälsa eftersom det finns en tydlig koppling till ett görandeperspektiv och att ha roligt är en genomgående uppfattning på idrottsämnets innehåll.

Jenner (2004) skriver om kontextualisering - se världen med elevens ögon. Människors attityder är en avgörande aspekt och vad lärarna själva har för uppfattningar i de här frågorna. Personligen anser jag att en förutsättning för att nå kontextualisering är att få en förståelse för elevers tankar och handlade. Det tror jag i sin tur man får genom att bygga upp en förtroendeaktig relation till varje elev.

Flera av lärarna anser att betyg är motivationshöjande, men samtidigt sågs den största riskfaktorn att de inte utför saker för sin egen skull utan för läraren. Framför allt betonar man att Idrott och Hälsa skall ta sin utgångspunkt i ett livslångt perspektiv där elever fortsätter med idrotten på och utanför skoltiden.

Personligen anser jag att betyg kan vara en motivationshöjande faktor för vissa elever. Många elever upplever jag se det som prestigefullt att ha ett bra betyg i ämnet Idrott och Hälsa. Men anser liksom lärarna att det finns en risk med betyg. Jag tror det kan leda till att en del elever gör saker och ting under idrottslektionerna enbart för betygets och lärarens skull och därmed förlorar en djupare insikt över vad ämnet Idrott och Hälsa vill förmedla.

Imsen (2006) menar att idealet är att eleverna lär på grund av inre motivation men betygssystemet kan lätt leda till att den yttre motivationen blir dominerande.

I studien hade motivationens betydelse för elevernas måluppfyllelse en låg framtoning medan betyget hade en mer framträdande roll som motivationsfaktor. Med detta vill jag säga att det handlar om en oflekterad okunnighet omkring läroplanens syn på kunskap och vad lärarna skall bedöma i ämnet Idrott och Hälsa. I studiens genomgående görandeperspektiv är min tolkning att lärarnas kvantitativa syn enbart dominerar över den kvalitativa synen om vilket kunnande eleverna i ämnet Idrott och Hälsa skall utveckla.

Redaktörerna Lindström och Lindberg (2005) menar att elevernas möjlighet att få visa sitt kunnande på så många olika sätt som möjligt är förutsättningar när kunnandet är föremål för bedömning.

En gemensam bild som idrottslärarna gav uttryck för var att inga större skillnader mellan pojkar och flickors motivation gjordes. Det fanns ej heller några kulturella skillnader. En bild som framkom var snarare att man ser individen. Någon belyste vikten av att bara vara människa.

Som tidigare nämnts är ledarskapets betydelse det mest framträdande där bemötande, beröm, positiv feedback och höga förväntningar spelar en avgörande roll. Enligt tidigare forskning förekom en röd tråd att höga förväntningar på eleverna är en stor katalysator i ett motivationshöjande arbete. Denna uppfattning förekom inte så stringent i denna studie. Däremot framkom att även utanför ämnet Idrott och Hälsa förekom dialogen som ett redskap att hitta elevernas kanaler till motivation.

6.2 Metoddiskussion

För att uppfylla studiens syfte valdes en kvalitativ intervju mot bakgrund av att denna typ av rapport bidrar till att få en djupare inblick i känslor och uppfattningar. Genom intervjuer med öppna och relevanta frågor var syftet att få en uppfattning om hur idrottslärare för årskurserna sju till nio definierar begreppet motivation, och vilken betydelse de anser att motivation har för måluppfyllelsen samt hur de arbetar för att motivera elever till att vara aktiva i undervisningen.

Hade studien utgått från enkäter skulle man inte kunnat fånga upp motiv och känslor, följa upp idéer och sondera svar. Bell (2006) Vid de kvalitativa intervjutillfällena fanns möjlighet att komma med följdfrågor vilket bidrog till en vidare förståelse.

Tyngdpunkten i studien vilade på att undersöka hur idrottslärare för årskurserna 7-9 definierar begreppet motivation vilken betydelse de anser att motivationen har för att uppnå undervisningens mål, samt hur de arbetar för att göra eleverna aktiva i undervisningen. Kontakt togs när urvalet till intervjun söktes genom e-post. Mejlet hade som innehåll en övergripande beskrivning av intervjun, där lärarna blev informerade om studien och dess syfte. Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska krav togs i beaktning, informationskravet, samtyckekravet, konfidenskravet samt nyttjandekravet. (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>)

Inför intervjutillfällena gjordes en förstudie som gav erfarenhet kring förmågan att ställa relevanta frågor. Trost (2005) menar att problemet kan vara att det inte är de relevanta frågorna som ställs. Han skriver vidare att intervjuarens åsikter inte skall ha någon betydelse det subjektiva får inte ha någon betydelse. Detta skulle i så fall motstrida ett vetenskapligt förhållningsätt. Trost (2005) har såsom åsikt att validitet är att man genom sin metod mäter det som är tänkt att mäta. Vissa av frågorna omformulerades med tanke för dess relevans för de verkliga intervjuerna. Hållningen var att intervjuerna skulle utföras i en så rofylld miljö som möjligt på grund av en ökad reliabilitet. Trost (2005) menar att reliabiliteten eller tillförlitligheten beror på om intervjuerna genomförs på ett likalydande sätt för att undvika att

utomstående omständigheter kan påverka resultatet. En intervjuguide som utformades med hjälp av erfarenheterna ifrån förstudien. Eftersom urvalet är ett bekvämlighetsurval är möjligheten att få en heltäckande bild av populationen omöjlig.

Trost (2005) menar utifrån begreppet bekvämlighetsurval att tillgängliga respondenter ingår i studien. I denna rapport framgår på många sett vad tidigare forskning säger om motivationshöjande faktorer.

6.3 Förslag till vidare studier

En intressant framtida studie anser jag skulle vara att göra en undersökning utifrån ett elevperspektiv.

Jag tror det även skulle vara lärorikt för min framtida yrkesroll att ta del av elevers uppfattningar kring vilka faktorer som påverkar deras motivation till en ökad aktivare medverkan i ämnet Idrott och Hälsa.

Referenser

- Annerstedt, C. (2007). *Att (lära sig) vara lärare i idrott och hälsa*, Göteborg, Multicare AB.
- Boström, I. & Wallenberg, H. (2001) *Inläring på elevernas nivå*, Jönköping, Brain Books AB.
- Eneroth, B. (1987). *Hur mäter man "vackert"?* Stockholm, Natur och kultur.
- Granbom, A-K. (1998). *Att motivera hälsa*. Lund, Studentlitteratur.
- Grundskoletidningen (2010) *Skola på väg mot nya mål GRT 3/10*, Solna, Fortbildning AB.
- Imsen, G. (2006) *Elevens värld*. Lund, Studentlitteratur.
- Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Stockholm. Myndigheten för skolutveckling, Liber.
- Johansson, B. (2007) *Idrott och hälsa*. Stockholm, Liber.
- Kizilgunes, B. Tekkaya, C. Sungur, S (2009) "Modeling the Relations Among Students' Epistemological Beliefs, Motivation, Learning Approach, and Achievement" The Journal of Educational Research March/April 2009 [Vol. 102(No. 4)] s.243
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur.
- Lindström, L. & Lindberg, V. (2005) *Pedagogisk bedömning*. Stockholm, Stockholms universitets förlag.
- Lundgren, M. & Lökhölm, K. (2006). *Motivationshöjande samtal i skolan*, Lund, Studentlitteratur.
- Myndigheten för skolutveckling, (2007). *Idrott och hälsa: en samtalsguide om kunskap, arbetsätt och bedömning*. Stockholm, Liber Distribution.
- Raustorp, A. (2004). *Att lära fysisk aktivitet*. Uppsala. Kunskapsföretaget.
- Rosenthal, R & Jacobson, L. (1968). *Pygmalion in the classroom*. New York, Holt, Rinehart & Winston
- Skolverket, (2006) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo94*
- Skolverket, (2006) *Läroplan för förskolan - Lpfö 98*
- Steinberg, J.(2005). *Ledarskap i klassrummet*. Malmö, Ekelunds/Gleerups utbildnings AB.
- Trost, J.(2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund, Studentlitteratur.

Werner, L. (sammanställare). (2007) *Grundskolans regelbok*, Stockholm, Nordstedts Juridik AB.

Otryckta källor:

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 2010-04-04 klockan 23.30)
Vetenskapsrådets forskningsetiska principer

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/394212/motivation> (hämtad 2009-11-06 klockan 03.21)
Uppslagsord motivation i Encyclopaedia Britannica

<http://www.ne.se/sok/motivation?type=NE> (hämtad 2009-11-06 klockan 01.45)
Uppslagsord motivation i National encyklopedin

<http://www.skolverket.se/sb/d/2415/a/16141/func/kursplan/id/4036/titleId/IDH1040%20-%20Idrott%20och%20h%E4lsa> (hämtad 2010-04-04 klockan 23.00)
Kursplan för Idrott och Hälsa.

<http://www.skolporten.com/art.aspx?id=AXiTm> (hämtad 2010-04-05 klockan 18.00)
Skolporten Forskning och utveckling: Intervju Stefan Wagnsson

Bilaga 1:

Informationsbrev:

Hej!

Jag heter Noa Strömberg och är lärarstuderande på Högskolan i Gävle. För tillfället arbetar jag med mitt Examensarbete som berör ämnet motivation. Jag är intresserad av att få veta hur idrottslärare ser på motivation och dess betydelse i undervisningen.

Jag är alltså intresserad av att få höra dina tankar och åsikter kring ämnet motivation. Du har givetvis rätt att tacka nej samt att avbryta en eventuellt pågående intervju. Intervjun kan göras med eller utan bandspelare, du får avgöra vad som känns bäst. Dina tankar och åsikter kommer att behandlas konfidentiellt, alltså presenteras anonymt och kommer enbart att användas för denna undersökning.

Kontakta mig gärna vid frågor och funderingar på telefonnummer: *****
Eller e-mailadress *****

Mvh

Noa Strömberg

Bilaga 2:

Intervjuguide:

1. Hur uppfattar du begreppet motivation?
 - Definition av motivationsbegreppet
 - Vad innebär det att vara motiverad?

2. Vad anser du främja elevers motivation?

3. Vilken roll har idrottsläraren som motivationsskapare?

4. På vilket sätt har relationerna till eleverna betydelse?

5. Hur arbetar du med motivation för att nå undervisningens mål?
 - Har grupsammansättningen någon betydelse?
 - Har klimatet i gruppen någon betydelse?
 - Förekommer några skillnader i ditt sätt att motivera pojkar och flickor?
 - Finns det några skillnader med att motivera elever från andra kulturer?
 - Förekommer morötter som motivationshöjande faktorer?

6. Vilka övriga faktorer i lärandemiljön spelar roll för elevernas motivation till ämnet Idrott och hälsa?

7. Har du något ytterligare att tillägga som du tycker är motivationshöjande?